

РИЗИК: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

<https://doi.org/>

© Ярмола К. М., Чухрай Н. І., 2023

У статті проаналізовано підходи до розуміння поняття «ризик» та їх трактування у різних сферах діяльності. Особливу увагу приділено вивченню ризиків у галузі туризму. Також розглянуто різницю між туристичними ризиками та ризиками туристичної індустрії. Систематизовано основні ризики, які впливають на туристичну активність у світі, поділено та погруповано їх на категорії, визначено географію поширення. Також наведено коротку характеристику кожної з виділених груп ризиків та ключові події, які до них відносяться.

Ключові слова: ризик, туристичний ризик, ризики в туристичній індустрії.

Постановка проблеми

На сьогодні, однією з характерних особливостей функціонування суспільства є висока невизначеність. Це проявляється у неможливості спрогнозувати майбутні події, що формує страх та побоювання здійснювати якусь діяльність аби вберегти себе від небажаних наслідків. Саме невизначеність є передумовою виникнення ризиків.

Визначальним фактором для управління ризиками на мікрорівні (підприємства) є здатність швидкого та гнучкого реагування, наявність програм управління ризиками та заходів щодо усунення наслідків. В залежності від того які саме ризики здійснили вплив на підприємство. Розглядаючи макрорівень (галузь економіки), то існують такі групи ризиків, які несуть значні, а інколи, руйнівні наслідки для функціонування певної сфери і спричиняють стагнацію чи падіння галузі. Здійснення діяльності у певній галузі завжди супроводжується ризиками, настання яких мають прямий чи опосередкований вплив на подальше їх функціонування. Кожна група ризиків по-різному впливає на окрему галузь чи підприємство, та здебільшого вони мають негативний характер. Саме тому виділення ризиків, їх класифікація та систематизація дозволить краще зрозуміти які саме фактори впливають на туристичну активність у світі для подальшого формування стратегій управління ризиками.

Актуальність дослідження

В туристичній галузі існує пряма залежність між різними ризиковими факторами (природними, кліматичними, економічними, політичними тощо) та змінами в туристичній активності, що призводить до фінансових втрат, банкрутств та структурних змін в індустрії. Різні ризики потребують відповідних рішень і заходів підтримки. Питання вивчення сутності поняття «ризик» в туристичній індустрії, їх класифікація та вплив на туристичну активність є актуальним. Дослідження ризиків і розробка відповідних стратегій управління ними є ключовими завданнями для збереження та розвитку туристичної галузі.

Формулювання мети та завдань статті

Метою статті є вивчення сутності поняття "ризик" в туристичній індустрії, його класифікація та вплив на туристичну активність. Для досягнення мети, поставлено наступні завдання: проаналізувати теоретичні підходи до визначення поняття "ризик", зокрема його трактування у контексті туристичної індустрії; навести класифікацію ризиків, що впливають на туристичну активність, з урахуванням різних категорій; визначення впливу ризиків на туристичну активність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Ризики – це те, без чого неможливе здійснення будь-якої діяльності, зокрема туристичної. Через світову економічну кризу у 2008 році відбулось скорочення туристичних потоків на 4%. Єгипетський туризм постраждав через політичні потрясіння та загрози безпеці, африканський туризм – через вірус Ебола, Японія - внаслідок цунамі 2011 року, Україна – через російську збройну агресію, Непал постраждав від сильного землетрусу та ще чимало прикладів, коли туризм країни значно потерпав від реалізації ризиків. Найбільш руйнівною подією останніх років, яка спричинила значне падіння туристичної галузі стала пандемія COVID-19, в середньому міжнародні туристичні прибуття за 2020-2022 рр. скоротились на 70% [1].

Поняття туристичних ризиків, їхня класифікація, методи уникнення та боротьби є темою досліджень багатьох науковців. Серед українських вчених, які вивчали питання ризиків в туризмі варто виокремити праці Беднарської О.Р., Кулиняка І.Я. [2], Кравцової А.В [3], Брич В., Крамарчук С. [4], Богдан Н.М., Сухорукової О.П. [5], Кожухівської Р.Б. [6] та закордонних: Амара Д. [7], Річі Б., Цзян Ю. [8], Ковачич С., Йонс Р., Маргарін Д., Мільцьковіч Д. [9] та ін.. У цих працях основний акцент поставлений на ідентифікації та класифікації ризиків, а також методів їх усунення. Авторами [4] виокремлено специфічну характеристику ризиків у туризмі, а саме важкість їх класифікації. Праця присвячена детальному огляду та класифікації фінансових ризиків у діяльності туристичних підприємств. Беднарська О.Р. та Свірська О.Б. [10] вивчали питання фінансових втрат від реалізації різних ризиків туристичної діяльності (політичних, маркетингових, виробничих, комерційних та ін.) та розроблення механізмів управління ними туристичними підприємствами.

Амара Д. [7] підкреслює, що існує кілька зовнішніх впливів на туристичний потік - це чинники природного походження та ті, які значною мірою є результатом людської діяльності (антропогенні катастрофи). Науковцями Ковачич С., Йонс Р., Маргарін Д. та Мільцьковіч Д. [9] були проведені дослідження для визначення впливу на сприйняття румунськими та сербськими туристами Греції, яка вважалась потенційно небезпечним місцем відпочинку після пожеж та повеней у 2018-2019 рр.. У результаті було з'ясовано, що індивідуальні характеристики туристів впливають на туристичні занепокоєння та їх поведінку при прийнятті рішення щодо подорожі у потенційно небезпечне місце відпочинку.

Незважаючи на велику кількість досліджень, здебільшого авторами розглядаються ризики туристичної галузі, які впливають на діяльність окремого туристичного підприємства. У працях наведена інформація про таку групу ризиків як природні, проте їм приділена недостатня увага. Адже саме ці ризики здійснюють великий вплив на функціонування не лише окремого підприємства, а й галузі туризму в цілому. Саме тому, виникає потреба у систематизованому аналізі ризиків у туризмі та групуванні їх за певними ознаками.

Виклад основного матеріалу/

Суспільство стикається з ризиками щодня, здійснення будь-якої діяльності має у собі ризик – це стосується як окремої людини або групи осіб, так і підприємств, галузей, держави, міжнародних об'єднань тощо. Проте ризики пов'язані з життєдіяльністю окремої людини відрізняються від ризиків певної галузі.

Саме поняття ризику закладено в підприємницькій діяльності, адже це систематична, ініціативна на власний ризик господарська діяльність спрямована на отримання економічних (отримання прибутку) та соціальних (створення цінності для суспільства) вигод [11].

Поняття "ризик" виникло давно і пов'язане зі ставленням людини до майбутнього. У грецькій міфології світогляд був заснований на ідеї, що людина може впливати на свою долю, але в той же час є випадкові події, які не можна передбачити. Слово "ризик" має давнє коріння і в перекладі з італійської означає "наважитися" [12]. У сучасній економічній думці ризик розглядається як об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає особливості сприйняття суб'єктами економічних відносин ймовірності настання певної події [13].

У словнику Вебстера ризик визначається як небезпека, загроза, випадковість та можливість піддатися руйнуванням, втратам чи пошкодженням. Початок вивчення поняття «ризик» пов'язаний з представниками класичної школи економіки, які ототожнювали ризик з очікуваними втратами, що могли б статися від реалізації певного рішення. Адам Сміт вважав, що прибуток є платою за ризик. Компенсація ризику в повному обсязі вимагає не лише покриття випадкових витрат загальним доходом, а й забезпечення додаткового прибутку. Поняття ризику з точки зору окремого підприємця розглядав Дж. Мілль, який вважав, що різниця між ставкою прибутку та процентною ставкою є компенсацією за ризик. Подальший розвиток цієї теорії проводив Й. Тюнен, який вбачав у доході підприємця плату не лише за ризик, а ще й за підприємницьке мистецтво, новаторство.

Подальші вивчення категорії «ризик» висвітлювались у працях неокласиків. Ф.Х. Найт визначає ризик як об'єктивну ймовірність того, що певне явище відбудеться. У книзі «Ризик, невизначеність і прибуток» він досліджував категорію невизначеності, яка стала невід'ємною складовою поняття «ризик». Розподіл ризику на дві категорії був запропонований англійським вченим А. Маршаллом, який виділив ризик, властивий конкретній галузі економіки (підприємницький) та ризик, залежний від характеру і здібностей людини (особистий) [14].

В економічну науку поняття ризику було введено Кейнсом в 1936 році у його праці "Теорія загальної зайнятості, відсотків і грошей". Дж. Кейнс - англійським економістом, який створив кейнсіанський напрямок в економічній науці. Він також розробив класифікацію ризиків у бізнесі, в якій ввів поняття ризику підприємницького проекту, ризику виробництва, ризику ринку, ризику кредитування та ризику природних катастроф.

У неокласичному розумінні ризик – це ймовірність відхилення від досягнення поставлених цілей. Кейнс додав ще ризик можливої зміни цінності грошової одиниці (ризик інфляції). Також він ввів чинник «задоволення» – підприємець, який очікує більшого прибутку, піде на більший ризик [14].

На сьогодні єдиного загальноприйнятого визначення поняття ризик не існує, різні вчені акцентують увагу на тих його якостях, які, на їхню думку, є визначальними. Однак різним галузям властиві різні особливості і саме це обумовлює велику кількість та суб'єктивність визначень.

У зв'язку з розвитком економічної науки та практики, з'явилися нові концепції та підходи до класифікації ризиків, такі як ризик-менеджмент, який базується на системному підході до управління ризиками. Також, змінювалися підходи до визначення ризику, наприклад, у деяких дослідженнях ризик розглядається як можливість виникнення будь-яких несприятливих ситуацій та негативних наслідків [15]. Розглянемо трактування поняття ризику різними науковцями наведених у табл 1.

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття «ризик»

Автор	Суть поняття
1	2
Гранатуров В.М., Шевчук О.Б.	ризик – це ситуативна характеристика діяльності будь-якого виробника, в тому числі такого економічного об'єкта, як виробниче підприємство, яке оцінює невизначеність його економічної діяльності і можливість несприятливих наслідків у випадку невдачі [16].

1	2
Заруба О.Д.	ризик – спосіб дії в неясній або невизначеній ситуації [17].
Економічний енциклопедичний словник (за ред. С.В. Мочерного)	ризик – непередбачуваність і можливість настання подій з негативними наслідками (зазнання збитків, втрата вигоди тощо), зумовлених певними діями або рішеннями, які матимуть місце в майбутньому [18].
Вітлінський В. В.	ризик — економічна категорія, що відображає можливість виникнення несприятливої ситуації або невдалого результату, що проявляється в недосягненні (неповному досягненні) цілей і завдань [19].
Закон України	ризик — кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них [20].
Стандарт ISO 31000	ризик - вплив невизначеності на цілі, який зосереджується на впливі неповного знання подій або обставин на прийняття рішень організацією [21].
Юридична енциклопедія	ризик - небезпечність виникнення непередбачуваних витрат очікуваного прибутку, доходу, майна, коштів у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами або дією непереборної сили; ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин, тобто можлива подія, поява якої має ймовірний і випадковий характер та зумовлює небажані наслідки для учасника відповідних правовідносин [22].

*сформовано на основі [16], [17], [18], [19], [20], [21], [22].

В загальному розумінні ризики – це події, ймовірність настання яких важко спрогнозувати, проте вони завжди призводять до негативних наслідків [23]. Підходи до визначення сутності ризику в кожній галузі відрізняються. Прогнозування ризиків необхідне для своєчасного прийняття рішень з метою їх уникнення. Ефективне управління ризиком залежить від їх класифікації [24].

Класифікація ризиків – це розподіл ризиків за внутрішніми та зовнішніми ознаками на окремі групи. Науково обґрунтована класифікація ризиків дозволить чітко визначити роль кожного типу ризику в системі управління конкретної організації, що в свою чергу дасть можливість використати певні методи та прийоми для управління ризиками [25].

Школа І.М. [26] визначає ризик у туристичній діяльності як ймовірність зазнання збитків або витрат туристичним підприємством, у разі якщо прийняте управлінське рішення не здійсниться або якщо під час його прийняття були допущені прорахунки чи помилки. Відповідно до визначення поняття «ризик», запропонованого українськими науковцями Брич В. та Крамарчук С. [4], пропонується поділ туристичних ризиків за об'єктом впливу, тобто ризиків для споживачів туристичних послуг і ризиків для туристичних підприємств та їх інфраструктури.

Загалом групи ризиків поділяються на зовнішні, тобто ті на які вплинути практично не можливо, та внутрішні, що піддаються впливу та можливості вживання превентивних заходів. На рівні підприємства виділяють загальні та підприємницькі групи ризиків. До перших відносять транспортні, природні, екологічні та політичні, до других – майнові, виробничі та торговельні [25].

Будь-яке підприємство, що здійснює свою діяльність є суб'єктом економіки країни, що забезпечує її розвиток. У разі скорочення чи припинення своєї діяльності через настання несприятливих ризиків це принесе економіці негативний вплив. Економічні та екологічні кризи, нестабільність соціально-політичного становища, війни, природні катаклізми найбільше впливають на туристичний сектор. Туристичні ризики та ризики туристичної індустрії відносяться до різних аспектів туризму, але взаємозв'язані і можуть впливати один на одного.

Туристичні ризики стосуються безпеки, здоров'я і комфорту туристів під час їх подорожі. Ці ризики можуть виникнути під дією природних чинників, так і внаслідок людської діяльності. До туристичних ризиків відносять:

Карпій О.П., Стадник М.Є.

- природні - включають природні катастрофи, такі як землетруси, урагани, повені, виверження вулканів, лавини та інші природні стихійні події, які можуть вплинути на безпеку туристів;
- пов'язані з здоров'ям та безпекою: епідемії (наприклад, пандемія), хвороби через забруднену їжу та воду, а також травми або нещасні випадки під час подорожі;
- соціальні та політичні ризики - терористичні атаки, політичні конфлікти в країні, до якої подорожують, а також зміни у візовому режимі, які можуть вплинути на можливість в'їзду до країни;
- індивідуальні ризики передбачають відношення туриста до своєї безпеки і здоров'я під час подорожі (відповідальність за власну безпеку та здоров'я, страхування тощо).

Ризики в туристичній індустрії пов'язані з економічними, соціальними, політичними та іншими факторами, що можуть впливати на функціонування туристичних підприємств і галузі в цілому. Серед них можна виокремити:

- економічні ризики: зміни валютних курсів, економічна нестабільність, зміни в споживчому попиті і доходах туристів, що можуть впливати на прибутковість туристичних підприємств;
- соціальні ризики: зміни в соціокультурних та соціальних стандартах, що можуть впливати на сприйняття іноземців і їхню поведінку у країні;
- політичні ризики: політична нестабільність, зміни в законодавстві, міжнародні конфлікти або санкції, що можуть впливати на можливість подорожувати або вести бізнес у певній країні.

Взаємопов'язаність цих підвидів проявляється також у розмитті кордонів між туристичними ризиками та ризиками в туристичній індустрії. Природні ризики, які впливають на туриста, мають також вплив на туристичне підприємство і туристичний сектор регіону. Внаслідок стихійного лиха, туристичний регіон втрачає інфраструктуру для здійснення туристичної діяльності у ньому, страждає також економіка країни, адже зменшуються або зникають доходи від здійснення туристичної діяльності у цій дестинації. Туристи, у свою чергу, не будуть зацікавлені у відвідуванні цього об'єкта через небезпеку, яку він становить для них. Туристичні підприємства втратять потенційних і реальних клієнтів, що також скоротить їхні доходи.

Ризики, пов'язані з туристичною діяльністю (ризики туристичного підприємства) та туристичні ризики (ризики для туриста) можна згрупувати за країнами, для яких вони найбільш характерні. Тобто, якщо країна посідає перші місця в міжнародному індексі тероризму, то вона є потенційно небезпечною для туристів, відповідно, організація турів у цю країну є поганим рішенням для туристичного підприємства. У такому випадку, страждають дві сторони відносин – клієнт і продавець. Тому нами запропоновано таку класифікацію ризиків, пов'язаних з туризмом.

Основні ризики туристичної галузі, погруповані за категоріями та зазначенням найбільш уразливих країн наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація ризиків в галузі туризму

Категорія ризиків	Види ризиків	Найбільш уразливі країни
1	2	3
Природно-кліматичні	Повені	Нідерланди, Єгипет та країни Південно-Східної Азії
	Торнадо	Сполучені Штати Америки, Канада
	Землетруси	Китай, Індонезія, Іран
	Цунамі	Японія, Індонезія, Чилі
	Зсуви	Італія, Австрія, Китай

1	2	3
Безпекові	Тероризм	Афганістан, Ірак, Сомалі, Буркіна Фасо
	Епідемії, хвороби, заражена їжа	Вірус SARS - Азіатсько-Тихоокеанський регіон (зокрема Китай, Гонконг, В'єтнам, Сінгапур). Ебола вірус – країни Західної Африки (Демократична республіка Конго, Гвінея, Сьєра-Леоне, Ліберія, Габон). Пандемія COVID-19 – увесь світ (країни Азії та Тихоокеанського регіону – скорочення туристичних потоків на 89%).
Екологічні	Викиди хімічних речовин, забруднене повітря	Найбільш забрудненими містами є Карачі (Пакистан), Доха (Катар), Кабул (Афганістан), Ірак (Багдад), Мехіко (Мексика)
Страхові	Втрата коштів, документів, злочинність	Найбільш злочинними країнами світу є Бангладеш, Папуа-Нова Гвінея, Південна Африка, Афганістан, Гондурас
Політичні	Війни, міжнародні відносини, політична стабільність в країні	Країни з політично нестабільною ситуацією – Сомалі, Сирія, Ємен, Афганістан, Ірак
Економічні	Фінансова система країни, стабільність валютних курсів, зовнішньоекономічна ситуація	Велика Британія, Франція, Німеччина та Сполучені Штати Америки

Джерело: сформовано та доповнено авторами на основі [27] [28], [29], [30], [31], [32], [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39].

Для галузі туризму ризику, що не піддаються впливу, завдають нищівних наслідків. Серед таких груп ризиків варто виділити природно-кліматичні, безпекові, екологічні, соціально-політичні та економічні. Якщо останні можливо якимось спрогнозувати, вжити превентивні заходи та уникнути значних втрат, то настання ризиків з перших двох груп мають значний вплив на туристичний ринок країни. Підтвердженням цього припущення є наступні приклади:

- теракт 11 вересня 2001 року у США значно вплинув на світову індустрію туризму, яка у перші кілька місяців після атак зазнала спаду на більш ніж 10% (у Єгипті ця цифра близько 30%). Також ця подія призвела до скорочення понад 6 млн. робочих місць (8,6%) в індустрії туризму в усьому світі. Загалом найбільших втрат зазнали країни Америки та Близького Сходу. Зокрема, у Сполучених Штатах спостерігався найгірший спад кількості туристів – на 22,6% наприкінці 2001 року та на 6,8% у 2002 році. Втрат по кількості туристичних прибуттів (на кінець 2001 року) зазнали багато інших світових гравців туристичної індустрії: Канада (-19%), Мексика (-24%), Німеччина (-17%), Австрія (-9%), Домініканська Республіка (-25%), Єгипет (-55%), Великобританія (-12%), Австралія (-21%) тощо [40];

- у 2003 році декілька країн Азії зазнало значних втрат туристичної діяльності внаслідок поширення SARS virus. Тривалість пандемії була різною у кожній країні - 6 місяців у Китаї, 4 місяці у Сінгапурі та 3 місяці у В'єтнамі. Відбулось падіння туристичних прибуттів на 12 млн. (на 9% у порівнянні з попереднім роком). Дослідження показали, що втрати туристичного бізнесу у В'єтнамі оцінюються у 15%, в Сінгапурі – 43% та 25% у Китаї. Загалом втрачено 2,9 млн. робочих місць [41];

- виверження вулкана Ейяф'ятлайокутль (Ісландія) у квітні 2010 року призвело до скасування 104 000 рейсів (зменшення на 48%), які мали б перевезти 10 мільйонів пасажирів. За однією з оцінок, втрати відвідувачів становлять 1,6 мільярда доларів США;

- масштабна повінь в 2011 році у Таїланді спричинила закриття внутрішнього аеропорту Бангкока на кілька місяців. Світовий банк оцінив втрати туристичної галузі країни більше 3 млрд. дол. США;

- землетрус Горкха в Непалі в 2015 році мав катастрофічні наслідки для туристичних потоків і спричинив численні небезпеки, такі як лавини та зсуви протягом наступних місяців, що ще більше скоротило туризм у регіоні. Кількість відвідувачів після землетрусу зменшилась на 70 %;

- туристична діяльність в країнах Карибського басейну постраждала через урагани Марія та Ірма у вересні 2017 року – за оцінками Всесвітньої ради з подорожей і туризму втрачено 826 100 відвідувачів, внаслідок чого недоотримано доходів на суму 741 мільйон доларів США. Туристична активність скоротилась у третині країн, перш за все через неправильне уявлення громадськості про масштаби впливу, що призвело до спаду туризму навіть на островах, які не постраждали [42].

Природні катаклізми, урагани, повені, землетруси, виверження вулканів призводять до масштабних руйнувань - як наслідок знищення інфраструктури міста, формування негативного іміджу через можливі повторні явища. Здійснення одного ризику тягне за собою появу ряду інших ризиків - на тлі можливих руйнувань в майбутньому, у туристів формується страх і побоювання щодо відвідування певної туристичної дестинації, тобто з'являються психологічні ризики або безпекові. Значні руйнування інфраструктури міста, втрата житла та роботи частиною населення призводить до економічних ризиків, які негативно вплинуть не лише на туристичний сектор, а й на економіку країни загалом.

Висновки/

Проведене дослідження туристичної галузі та впливу на неї ризиків дає підстави зробити висновки, що вона дуже чутлива до ризиків, які виникають у суспільстві, навіть одна несприятлива подія може залишити негативний відбиток на дестинації чи туристичній привабливості країни в цілому. У статті запропонована класифікація ризиків у туризмі з наведенням інформації про країни, які є найбільш вразливими до таких явищ як стихійні лиха, тероризм, екологічна та політична небезпеки тощо, завдяки якій можна оцінити безпечність окремих місць призначення. Також наведено приклади впливу різних факторів на туристичну галузь країна та регіонів.

Перспективи подальших досліджень/

Так як туризм є перспективним напрямом поповнення бюджету країн, а в деяких випадках – його основна частина, перспективою для подальших досліджень є вивчення заходів відновлення привабливості серед туристів іміджу туристичних дестинацій після настання несприятливих подій.

Список літератури

1. Tourism data (n.d.). *World Tourism Organization*. Взято з <https://www.unwto.org/tourism-data>
2. Беднарська О.Р., Кулиняк І.Я. (2013). Ризики у міжнародному туризмі: фактори, класифікація, методи оптимізації. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. № 767. С. 3-8.
3. Кравцова А.В. (2013). Класифікація ризиків підприємств туристичного бізнесу. *Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова*. Т. 18, Вип. 4 (2). С. 92-95.
4. Брич В., Крамарчук С. (2010). Управління ризиками у туристичному бізнесі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Географія*. № 2 (28). С. 105–110. Взято з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU/geogr/2010_2/4/002Brich.pdf.
5. Богдан Н.М., Сухорукова О.П. (2016). Дослідження ризиків у туризмі. *Бізнес Інформ*. № 10. С. 206-211.
6. Кожухівська Р.Б. Управління процесами ризик-менеджменту на туристичних підприємствах. Взято з <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/2456/1/rizik-menedgent%20v%20turismi.pdf>
7. Amara D. (2012). Tourists' risk aversion and willingness to take risks: the case of tourists visiting Egypt after 25th January revolution. *6th World Conference for Graduate Research in Tourism, Hospitality and Leisure*. 22. Fethiye: Routledge.

8. Ritchie, B.W., Jiang, Y. (2021). Risk, crisis and disaster management in hospitality and tourism: a comparative review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. p. 3465 – 3493. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCHM-12-2020-1480>
9. Kovacic S, Margarint MC, Ionce R, Miljkovic D. (2020). What are the Factors affecting Tourist Behavior based on the Perception of Risk? Romanian and Serbian Tourists' Perspective in the Aftermath of the recent Floods and Wildfires in Greece. *Sustainability, MDPI*. Vol. 12 (16), P. 1-22.
10. Беднарська О.Р., Свірська О.Б. (2006). Управління ризиками міжнародної туристичної діяльності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємство в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. № 570. С. 3–8.
11. Поняття про підприємництво. Види підприємств. *Основи галузевої економіки і підприємництва*. Взято з http://cpto.dp.ua/public_html/posibnyku/posibnyk/page15.html
12. Пехник А. В., Кройтор А. В., Завгородня Ю. В. (2019). Теорія ризику: історія та сучасні підходи. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 63. с. 33-47. Взято з <https://doi.org/10.32837/app.v63i0.5>
13. Цвігун Т.В. (2011). Поняття «ризик»: сучасний погляд. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. № 3 (157). с. 246-250.
14. Ризики: концепція управління, поняття, сутність та визначення. *Osvita.ua*. Взято з <https://osvita.ua/vnz/reports/management/15100/>
15. Боровик М. В. (2018). Ризик-менеджмент. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 65 с.
16. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. (2000). Ризики підприємницької діяльності. К.: Зв'язок. 149 с.
17. Заруба О.Д. (1996). Банківський менеджмент та аудит. К.: Лібра. 224 с.
18. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. Т. 2. Мочерний С.В. (ред.). Львів: Світ. 2006. 568 с.
19. Вітлінський В. В. (1996). Ризик у менеджменті. Київ: Борисфен-М. 325 с.
20. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16>
21. The new ISO 31000 keeps risk management simpleю ISO. Взято з <https://www.iso.org/news/ref2263.html>.
22. Юридична енциклопедія: в 6 т. Шемшученко Ю. С. та ін. (ред.). К.: Укр. енцикл. 1998. Т. 5.
23. Ризик. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA>
24. Гудзь О.Є. (2006). Страхування агроризиків та напрями розвитку агро страхування в Україні. *Економіка АПК*. № 8. с. 72-76.
25. Жигір А.А. (2012). Різновиди підприємницьких ризиків та їх класифікація. *Ефективна економіка*. № 4. Взято з <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1063>.
26. Школа І. М., Ореховська Т. М., Корольчук О. П. (2007). Розвиток туристичного бізнесу регіону. Чернівці: Книги–XXI. 292 с.
27. Clayton A., Mustelier L.C., Korstanje M.E. (2014). Understanding Perceptions and Attitudes to Risk in the Tourism Industry. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*. Vol. 2 (1). Pp. 48-57. DOI: <https://doi.org/10.21427/D70Q6Q>
28. Tornado climatology. *Wikipedia. The Free Encyclopedia*. Взято з https://en.wikipedia.org/wiki/Tornado_climatology
29. Flood Resilience Portal. Взято з <https://floodresilience.net/countries/>
30. The countries with the highest flood risk. *The Street*. Взято з <https://www.thestreet.com/world/countries-with-highest-flood-risk#gid=ci02ad8745900126d0&pid=22>
31. The Countries Hit by Most Earthquakes. *Greek Reporter*. Взято з <https://greekreporter.com/2023/02/08/countries-most-earthquakes/>
32. Which Countries Have The Most Tsunamis. *AZ Animals*. Взято з <https://a-z-animals.com/blog/which-countries-have-the-most-tsunamis/>
33. 10 Countries in conflict where concern is responding in 2023. *Concern Worldwide US*. Взято з <https://www.concernusa.org/story/countries-in-conflict/>
34. Crime Rate by Country 2023. *World Population Review*. Взято з <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/crime-rate-by-country>
35. Political stability - Country rankings. *The Global Economy*. Взято з https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/
36. 10 Most unhygienic cities people prone to sickness shouldn't visit. *Dr. Prem. Travel&Tourism*. Взято з <https://drprem.com/travel/10-most-unhygienic-cities-people-prone-to-sickness-shouldnt-visit/>

37. 2014-2016 Ebola Outbreak Distribution in West Africa. *Centers for Disease Control and Prevention*. Взято з <https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/2014-2016-outbreak/>
38. Global Terrorism Index. *Wikipedia. The Free Encyclopedia*. Взято з https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Terrorism_Index
39. Italy, Austria And China Top The List Of Countries At High Risk Of Landslides Right Now. *ResourceWatch*. Взято з <https://blog.resourcewatch.org/2018/08/27/italy-austria-and-china-top-the-list-of-countries-at-high-risk-of-landslides-right-now/>
40. Bysyuk, Veronika (2010). Impact of 9/11 Terrorist Attacks on US and International Tourism Development: Bachelor thesis. Vienna. 43 p. Retrieved from: https://www.modul.ac.at/uploads/files/Theses/Bachelor/BYSYUK_Impact_of_9_11_on_US_and_International_Tourism_Development.pdf.
41. Tourism Risk Management: An Authoritative Guide to Managing Crisis in Tourism (2007). *APEC International Centre for Sustainable Tourism (AICST)*. 98 p. Retrieved from: https://sustain.pata.org/wp-content/uploads/2015/03/APEC_Tourism-Risk-Management.pdf.
42. Resilient Tourism: Competitiveness in the Face of Disasters (2020). *World Bank*. Washington, DC: World Bank. 63 p.

References

1. Tourism data (n.d.). *World Tourism Organization*. Retrieved from: <https://www.unwto.org/tourism-data>
2. Bednarska, O.R. & Kulynyak, I.Ya. (2013). Ryzyky u mizhnarodnomu turyzmi: faktory, klasyfikaciya, metody optymizaciyi [Risks in the international tourism: factors, classification, optimization methods]. *Visnyk Nacionalnogo universytetu "Lvivska politexnika". Menedzhment ta pidpryyemnyctvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku*. Vol. 767, 3-8 [in Ukrainian].
3. Kravczova, A.V. (2013). Klasyfikaciya ryzykiv pidpryyemstv turystychnogo biznesu [Tourism business enterprises risk classification]. *Visnyk ONU imeni I.I.Mechnykova*. Vol. 18, Issue 4 (2), 92-95 [in Ukrainian].
4. Brych, V. & Kramarchuk, S. (2010). Upravlinnya ryzykamy u turystychnomu biznesi [Risk management in tourism business]. *Naukovi zapysky Ternopilskogo nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni Volodymyra Gnatyuka. Geografiya*. Vol. 2 (28), 105-110. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21586/1/Vasil.pdf> [in Ukrainian].
5. Bogdan, N.M. & Suxorukova, O.P. (2016). Doslidzhennya ryzykiv u turyzmi [Studying the Risks in Tourism]. *Biznes Inform*. Vol. 10, 206-211 [in Ukrainian].
6. Kozhuxivska R.B. Upravlinnya procesamy ryzyk-menedzhmentu na turystychnyx pidpryyemstvax [Administration of risk management processes at tourist enterprises]. Retrieved from <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/2456/1/rizik-menedgent%20v%20turismi.pdf> [in Ukrainian].
7. Amara, D. (2012). Tourists' risk aversion and willingness to take risks: the case of tourists visiting Egypt after 25th January revolution. *6th World Conference for Graduate Research in Tourism, Hospitality and Leisure*. 22. Fethiye: Routledge [in English].
8. Ritchie, B.W. & Jiang, Y. (2021). Risk, crisis and disaster management in hospitality and tourism: a comparative review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 3465 – 3493. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCHM-12-2020-1480> [in English].
9. Kovacic, S, Margarint, MC, Ionce, R. & Miljkovic, D. (2020). What are the Factors affecting Tourist Behavior based on the Perception of Risk? Romanian and Serbian Tourists' Perspective in the Aftermath of the recent Floods and Wildfires in Greece. *Sustainability, MDPI*. Vol. 12 (16), 1-22 [in English].
10. Bednarska, O.R. & Svirska, O.B. (2006). Upravlinnya ryzykamy mizhnarodnoyi turystychnoyi diyalnosti [International tourism activities risk management]. *Visnyk Nacionalnogo universytetu "Lvivska politexnika". Menedzhment ta pidpryyemstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku*. Vol. 570, 3–8 [in Ukrainian].
11. Poniattia pro pidpryyemnytstvo. Vydy pidpryyemstv. Osnovy haluzevoi ekonomiky i pidpryyemnytstva [The concept of entrepreneurship. Types of enterprises. Basics of sectoral economy and entrepreneurship]. Retrieved from: http://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page15.html
12. Pekhnyk, A. V., Kroitor, A. V. & Zavorodnia, Yu. V. (2019). Teoriia ryzyku: istoriia ta suchasni pidkhody [Risk theory: history and modern approaches]. *Aktualni problemy polityky [Actual problems of politics]*. Vol. 63. pp. 33-47. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v63i0.5>
13. Tsvihun, T.V. (2011). Poniattia «ryzyk»: suchasnyi pohliad [The concept of "risk": a modern view]. *Visnyk Skhidnoukrajinskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia [Bulletin of the Eastern Ukrainian National University named after V. Dalia]*. № 3 (157). pp. 246-250.

14. Ryzyky: kontseptsiiia upravlinnia, poniattia, sutnist ta vyznachennia [Risks: management concept, concept, essence and definition]. *Osvita.ua*. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/15100/>
15. Borovyk, M. V. (2018). *Ryzhyk-menedzhment* [Risk management]. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova. 65 p.
16. Hranaturov, V.M. & Shevchuk, O.B. (2000). *Ryzyky pidpriemnytskoi diialnosti* [Risks of entrepreneurial activity]. K.: Zviazok. 149 s.
17. Zaruba, O.D. (1996). *Bankivskyi menedzhment ta audyt* [Bank management and audit]. K.: Libra. 224 s.
18. *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary]. Mochernyi S.V. (red.). Lviv: Svit. 2006. 568 p.
19. Vitlinskyi, V. V. (1996). *Ryzhyk u menedzhmenti* [Risk in management]. Kyiv: Borysfen-M. 325 p.
20. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti [On the basic principles of state supervision (control) in the sphere of economic activity]: *Zakon Ukrainy vid* [Law of Ukraine dated] 05.04.2007 p. № 877-V. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16>
21. The new ISO 31000 keeps risk management simpleю ISO. Retrieved from: <https://www.iso.org/news/ref2263.html>.
22. *Yurydychna entsyklopediia* [Legal encyclopedia]. Shemshuchenko Yu. S. ta in. (red.). K.: Ukr. entsykl. 1998. T. 5.
23. Ryzhyk [Risk]. *Vikipediya. Vilna encyklopediia*. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA> [in Ukrainian].
24. Hudz, O.Ie. (2006). Strakhuvannia ahroryzykiv ta napriamy rozvytku ahro strakhuvannia v Ukraini [Insurance of agricultural risks and directions of agricultural insurance development in Ukraine]. *Ekonomika APK* [Economics of AIC]. No 8. pp. 72-76.
25. Zhygir, A. A. (2012). Riznovydy pidpriemnytskykh ryzhykiv ta yix klasyfikaciya [Varieties of entrepreneurial risks and their classification]. *Efektynna ekonomika*. Vol. 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> [in Ukrainian].
26. Shkola I.M. (Eds.) (2007). *Rozvy'tok tury'sty'chnogo biznesu regionu* [Development of the region tourist business]. Chernivtsi. Kny'gy'-XXI. 292 p. [in Ukrainian].
27. Clayton A., Mustelier L.C., Korstanje M.E. (2014). Understanding Perceptions and Attitudes to Risk in the Tourism Industry. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*. Vol. 2 (1). Pp. 48-57. DOI: <https://doi.org/10.21427/D70Q6Q> [in English].
28. Tornado climatology. *Wikipedia. The Free Encyclopedia*. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Tornado_climatology [in English].
29. Flood Resilience Portal. Retrieved from: <https://floodresilience.net/countries/> [in English].
30. The countries with the highest flood risk. *The Street*. Retrieved from: <https://www.thestreet.com/world/countries-with-highest-flood-risk#gid=ci02ad8745900126d0&pid=22> [in English].
31. The Countries Hit by Most Earthquakes. *Greek Reporter*. Retrieved from: <https://greekreporter.com/2023/02/08/countries-most-earthquakes/> [in English].
32. Which Countries Have The Most Tsunamis. *AZ Animals*. Retrieved from: <https://a-z-animals.com/blog/which-countries-have-the-most-tsunamis/> [in English].
33. 10 Countries in conflict where concern is responding in 2023. *Concern Worldwide US*. Retrieved from: <https://www.concernusa.org/story/countries-in-conflict/> [in English].
34. Crime Rate by Country 2023. *World Population Review*. Retrieved from: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/crime-rate-by-country> [in English].
35. Political stability - Country rankings. *The Global Economy*. Retrieved from: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/ [in English].
36. 10 Most unhygienic cities people prone to sickness shouldn't visit. *Dr. Prem. Travel&Tourism*. Retrieved from: <https://drprem.com/travel/10-most-unhygienic-cities-people-prone-to-sickness-shouldnt-visit/> [in English].
37. 2014-2016 Ebola Outbreak Distribution in West Africa. *Centers for Disease Control and Prevention*. Retrieved from: <https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/2014-2016-outbreak/> [in English].
38. Global Terrorism Index. *Wikipedia. The Free Encyclopedia*. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Terrorism_Index [in English].
39. Italy, Austria And China Top The List Of Countries At High Risk Of Landslides Right Now. *ResourceWatch*. Retrieved from: <https://blog.resourcewatch.org/2018/08/27/italy-austria-and-china-top-the-list-of-countries-at-high-risk-of-landslides-right-now/> [in English].

40. Bysyuk, Veronika (2010). Impact of 9/11 Terrorist Attacks on US and International Tourism Development: Bachelor thesis. Vienna. 43 p. Retrieved from: https://www.modul.ac.at/uploads/files/Theses/Bachelor/BYSYUK_Impact_of_9_11_on_US_and_International_Tourism_Development.pdf [in English].

41. Tourism Risk Management: An Authoritative Guide to Managing Crisis in Tourism (2007). *APEC International Centre for Sustainable Tourism (AICST)*. 98 p. Retrieved from: https://sustain.pata.org/wp-content/uploads/2015/03/APEC_Tourism-Risk-Management.pdf [in English].

42. Resilient Tourism: Competitiveness in the Face of Disasters (2020). *World Bank*. Washington, DC: World Bank. 63 p. [in English].

K.M. Yarmola, N.I. Chukhray
Lviv Polytechnic National University

RISK: THE ESSENCE OF THE CONCEPT AND CLASSIFICATION IN THE TOURISM INDUSTRY

© *Yarmola K.M., Chukhray N.I., 2023*

Nowadays one of the characteristic features of society's functioning is high uncertainty. This is manifested in the impossibility of predicting future events, which creates fear and apprehension to perform some activity in order to protect oneself from undesirable consequences. Uncertainty is the prerequisite for the risks emergence.

The purpose of the study is to define the essence of "risk" concept, its classification and systematization, which will allow a better understanding which factors affect tourism activity in the world for the further risk management programs formation.

Despite the large number of studies, the authors mostly consider the risks of the tourism industry which affect a separate tourist enterprise activities. The decisive factor for risk management at the micro (enterprise) level is the ability to respond quickly and flexibly, the presence of risk management programs and measures to eliminate consequences. Each group of risks has a different effect on a separate industry or enterprise, and mostly they have a negative character.

The tourism industry suffers significantly from conditions caused by natural, climatic, economic, political, foreign economic and other factors. The most devastating event in recent years that caused a significant drop in tourism industry was the COVID-19 pandemic, with an average of 70% drop in international tourist arrivals for 2020-2022. Due to the existing risks, the tourism industry bears significant financial losses, bankruptcies or structural changes. Different risks require appropriate solutions and support measures.

To carry out the research, general scientific and special methods were used, in particular theoretical generalization - to highlight the theoretical aspects of risks in tourism; synthesis, comparison and systematization; statistical analysis method - for analyzing statistical data of tourist flows. The information base is scientific publications of Ukrainian and foreign scientists, as well as data from the World Tourism Organization (WTO).

The conducted study of the tourism industry and the risks impact on it gives reason to conclude that it is very sensitive to the risks that arise in society, even one adverse event can leave a negative impression on the destination or the tourist attraction of the country. The results of this research can be useful to develop practical recommendations for risk management at the level of enterprises and the industry as a whole.

The article proposes a classification of risks in tourism with information about countries that are most vulnerable to such phenomena as natural disasters, terrorism, environmental and political dangers, etc., thanks to which it is possible to assess the safety of individual destinations. Examples of the various factors influence on the tourism industry of the countries and regions are also given.

Key words: risk, tourist risk, risks in the tourism industry.